

№ 133
Ілюстрована Шевченківська Бібліотека

№ 12.

ВІДЬМА.

З 1 малюнком і портретом.

165021

Накладом „Канадийского Фармера“

852 MAIN STREET,

WINNIPEG, CANADA

ЛННБ України ім.В.Стефаника

00504827 (Q)

2004
2014
Ілюстрована Шевченківська Вібліотека
№ 12.

ВІДЬМА.

— o —

З 1 малюнком і портретом.

165021

Накладом „Канадийского Фармера.”

852 Main Street,

Winnipeg, Canada.

20K.

11

н. 127729

ЛІВІВСЬКА БІБЛІОТЕКА
АН УРСР
№ И 127729

M. Meber
K.

Відьма.

(ОСИКА)

»Да приїдець-же смерть
на ня, и да снідуть во
адь живи, яко лукавстве
вѣ жилищахъ ихъ посре
дѣ ихъ«.

Молю ся, знову уповаю,
І знову сльози виливаю,
І думу тяжкую мою
Німім стінам передаю.

Озовіте ся ж, заплачте,
Німії, зо мною
Над неправдою людською,
Над долею злою!
Озовітесь! А за вами
Може озоветь-ся
Безталаньня невсипуще,
І нам усміхнеть-ся;
Поеднає з недолею
І з людьми, і скаже
Спасибі нам; помолить ся,
Й тихо спати ляже.

і примиренному приснять ся
І люде добрі, і любов,
І все добро, і встане в-ранці
Веселий, і забуде знов
Свою недолю; і в недолі
Познає рай, познає волю
І всетворящую любов.

I.

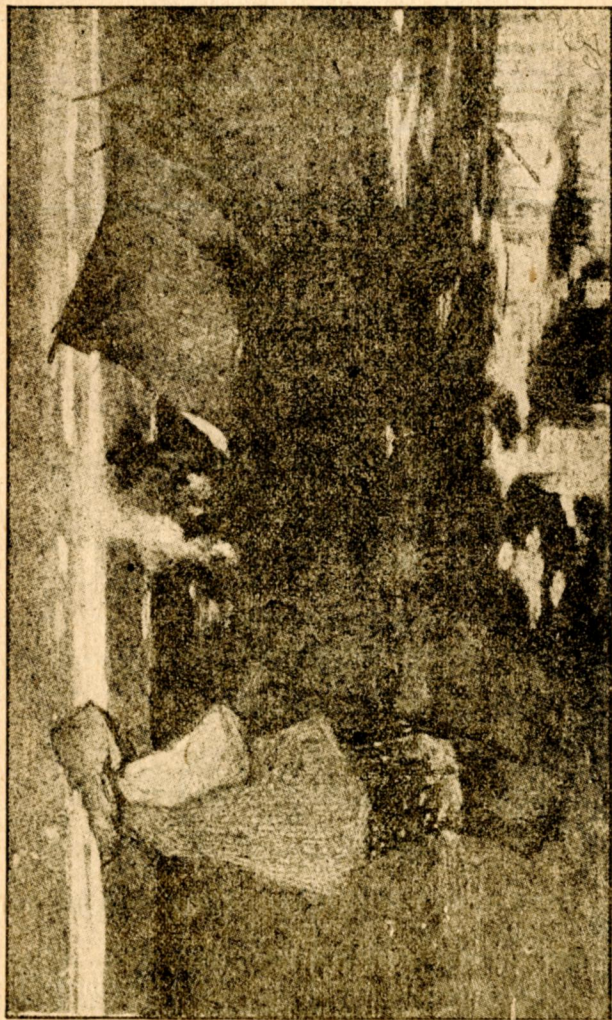
Коло осіннього Миколи,
Обідрані, трохи не голі,
Бендерським шляхом у-ночи
Ішли цигани, а йдучи —
Звичайне вольнії — співали.
Ішли, ішли, а потім стали,
Шатро край шляху розпяли,
Огонь чималий розвели
І кругом його посідали:
Хто з шашликом, а хто і так —
За те він вольний, як козак
Колись-то був. Сидять, куняють,
А за шатром в степу співає,
Неначе п'яна, з приданок
До-дому йдучи, молодиця:

»Ой у новій хаті
Полягали спати;
Молодій приснилось,
Що мати сказалась,
Свекор оженив ся,
Батько утопив ся.
І!..... гу!.....«

Цигани слухають, сьміють ся:

»І де ті люде тут візьмуть ся?
Отсе мабуть із-за Дніпра,
Бо тут все степ... Мара! мара!«
Цигани крикнули, схопились,
А перед ними опинилось
Те, що співало. Жаль і страх!
В свитині латаній дрожала
Якась людина. На ногах
І на руках повиступала
Од стужі кров, аж струпом стала,
І довгі коси в репяхах
О поли бились в ковтунах.
Постояла, а потім сіла
Коло огню і руки гріла
На самім полумі. »Ну так,
Оженив ся неборак!«

А за шатром в степу співає...

Сама собі вона шептала,
І тяжко, страшно усміхалась.
Що-ж се таке? Се не мара,
Моя се мати і сестра,
Моя се відьма, щоб ви знали.

Циган.

А відкіля ти, молодице?

Відьма.

Хто? я? (Співає:)
»Як була я молодиця,
Цілували мене в лиця,
А як стала стара баба,
Цілували б, була б рада.«

Циган.

Співуча, нічого сказать!
Як-би собі таку достать,
Та ще й з медведем...

Відьма.

Я співаю,
Чи то сижу, чи то гуляю,
Усе співаю, все співаю.
Уже й забула говорить,
А перше добре говорила.

Циган.

Де-ж ти була, що заблудила?

Відьма.

Хто? я, чи ти? (Шепче:) Цить лишень, цить!
Он бач, зо мною пан лежить!
Огонь погас, а місяць сходить,
В яру пасеть-ся вовкулак... (Усміхнувшись)
Я в приданках була, впила ся,
І молода не придала ся...
А все го прокляті пани
З дівчатами такеє діють!

Ще треба сина оженить.
Піду, без мене не з'уміють
І в домовину положить.

Циган.

Не йди, небого! Будь тут з нами!
У нас, ей Богу, добре жить!

Відьма.

А діти єсть у вас?

Циган.

Немає.

Відьма.

Кого-ж годуєте-есте?
Кого ви спати кладете?
Кого колишете в ночі?
Лягаючи і встаючи
За кого молитесь? Ох, діти!
І все діти, і все діти!
Не знаю, де од їх подітись!...
Де не піду, й вони за мною!
Вони з'їдять мене колись.

Циган.

Не плач, небого, не журись!
У нас дітей нема й заводу.

Відьма.

Хоч з гори та в воду...

І відьма тяжко заридала.
Цигани мовчки дивувались,
Поки поснули, дехто впав.
Вона ж не спала, не журилась,
Сиділа, ноги устромила

В гарячий попіл. Виступав
Щербатий місяць з-за могили
І на шатро мов позирав,
Аж поки хмари заступили

Чом не спить ся багатому,
Сивому, гладкому?
Чом не спить ся убогому,
Сироті старому?
Один дума, як би його
Достроїть палати;
Другий дума, як би його
На подзвін придбати.
Один старий одпочине
В пишній домовині,
Другий старий — і так собі
Де-небудь під тином.
І обидва спочивають
І гадки не мають!
Убогого не згадають,
А того ще й лають.

II.

Коло огню старий циган
З люлькою куняє,
Позирає на приблуду,
Й на подзвін не дбає.

Циган.

Чому не ляжеш, не спочинеш?
Зірниця сходить, подивись!

Відьма.

Дивилась я вже, ти дивись!

Циган.

Ми рано рушимо, покинем,
Як не проспий ся.

Відьма!

Не просплюсь,
Я вже ніколи не просплюсь!
Оттак де-небудь і загину
У буряні... (Співає тихо:)

»Гаю, гаю, темний гаю,
Тихенький Дунаю!
Ой у гаю погуляю,
В Дунаю скупаюсь,
В зеленому баговиньні
Трохи одпочину,
Та може ще, хоч каліку,
Приведу дитину.«

Дарма! аби собі ходило,
Та вміло матір проклинать?!
А он, чи бачиш? на могилі
Очима лупа кошенья!
Іди до мене! кицю, кицю!...
Не йде прокляте бісеня!
А то дала б тобі напий ся
З моєї чистої криниці... (Приспівує:)

»Стоїть кутя на покуті,
А в запічку діти;
Наплодила, наводила,
Та нема де діти.
Чи то потопити?
Чи то подушити?
Чи жидові на кров продать,
А гроші пропити?«

Що, добре наші завдають?
Сідай лиш близшенько, оттут!
Отто-то й то! А ти не знаєш,
Що я в Волощині була?
Я розкажу, як нагадаю...
Близнят в Бендерах привела,
У білих Яссах колихала,
У Дунаєві купала,
В Туреччині сповивала,

Та до дому однесла,
Аж у Київ. Та вже дома
Без кадила, без кропила,
За три шаги охрестила,
А три шаги пропила.
Упила ся! упилась!
І досі п'яна!...

І вже ніколи не просплю ся,
Бо я вже й Бога не бою ся
І не соромлю ся людей.
Коли-б мені оттих дітей
Найти де-небудь! Ти не знаєш,
Чи є в Туреччині війна?

Циган.

Була колись, тепер нема,
Умер найстарший старшина.

Відьма.

А я думала, що й досі, —
Аж уже немає.
Слухай лишень! скажу тобі,
Кого я шукаю.
Я шукаю Наталочку,
Та сина Івана,
Дочку свою Наталочку,
Та шукаю пана,
Того Ирода, що — знаєш?...
Стривай, нагадала...
Як була я молодою,
І гадки не мала,
По садочку похожала,
Квітчалась, пишалась.
А він мене і побачив,
Ирод! І не снилось,
Що я була кріпачкою,
А то б утопилась,
Було б легше. От набачив,
Та й бере в покої,
І стриже, неначе хлопця,
І в поход з собою

Бере мене. У Бендери
Прийшли ми, стояли
З москалями на квартирах,
А москалі за Дунаєм
Турка воювали.
Тут дав Бог мені близнята,
Як-раз против Спаса.
А він мене і покинув,
Не вступив і в хату,
На дітей своїх не глянув,
Люципер проклятий!
Пішов собі з москалями,
А я з байстриюками
Повертала в Україну
Степами, тернами,
Острижена; та й байдуже!
У селах питала
Шлях у Київ. І що з мене
Люде насьміялись!
Трохи була не втопилась,
Та жаль було кинуть
Близняточок. То сяк, то так
На свою країну
Придигала. Одпочила,
Вечора діждалась,
Та й у село. Хотїлось, бач,
Шоб люде не знали.
От я крадусь по-під тиньню
До своєї хати.
В хаті темно. Нема дома,
Або вже ліг спати
Мій батечко одинокий.
Я ледве ступаю...
Вхожу в хату, аж щось стогне,
Нїби умирає:
То мій батько. І нікому
Нї перехрестити,
Нї рук скласти. О прокляті,
Лукавії діти,
Що ви дієте на сьвітї!...
Я перелякалась...

Хата пустою смерділа.
От я заховала
Елизнят своїх у коморі,
Вбігаю у хату,
А він уже ледве дише.
Я до його: »Тату!
Мій таточку! Се я прийшла!«
За руки хватаю.
: Се я,« кажу. А він мені
Шепче: »Я прощаю.«
»Я прощаю« -- тільки й чула...
Здається, я впала
І заснула. . Як-би була
До віку проспала!...
О-півночі прокинулась:
Як у ямі в хаті,
А за руку батько давить...
»Тату,« кричу, »тату!«
А він уже так, як крига.
На-силу я руку
Випручала. Що, цигане,
Як-би таку суку
Тобі дочку, що зробив би?

Циган.

Єй-Богу, не знаю.

Відьма.

Та мовчи вже, бо забуду
Потім не згадаю.
Дітей, бач-ся, годувала,
Та в засік ховала,
Та очіпок — се вже в-ранці —
Клоччям вимошчала,
Щоб не знать було, що стрига;
Прибралась, ходила,
Поки люде домовину
На-дворі робили.
Доробили, положили,
Понесли, сховали.

І одна я, як билина
На полі, осталась
На сім сьвітї. Були діти —
І тих не осталось. (Плаче і співає:)
»Через яр ходила,
Та воду носила,
Коровай сама бгала —
Дочку оддавала,
Сина оженила...
І..... гу!.....«

III.

Циган.

Не скигли, бо ти всіх побудиш!

Відьма.

Хиба я скиглю, навісний?

Циган.

Та добре, добре! Що дальш буде?
Роскажуї дальше!

Відьма.

Що даси?
Навариш завтра мамалиги?
Я кукурузи принесу.
Нагадала, нагадала!
З дочкою ліг спати,
Завдав сина у лакеї...
Громадою з хати
Виганяли. Нагадала...
Я собак дражнила
По-під вікнами з старцями,
І байстрят носила
За плечима, щоб привчились...
Аж і сам приїхав.
Я до його кинула ся,
Забудучи лихо.
Привітав мене, люципер,

Благословив діток,
Та й забрав їх у покої.
Ростуть мої квіти,
Та й вирости. Сина Йвана
Оддав якись пані
У лакеї, а Наталю —
Чи твої цигани
Всі послули?

Циган.

Всі послули.

Відьма.

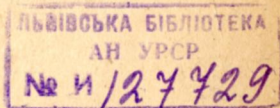
Бо щоб не почули
Мого слова. Страшно буде...
І ти, старий друже,
Злякаеш ся, як вимовлю...
Чи тобі байдуже?
Наталочку... дитя своє...
Ирод нечестивий
Занапастив! А до того
Посилає в Київ
Мене, бачиш, молити ся.
Я, дурна, й ходила,
І молилась... Ні, цигане,
Я марне молилась!...
Чи в вас єсть Бог який-небудь?
В нас його немає:
Пани вкрали, та в шкатулі
У себе ховають.

Вертаю ся із Києва,
Замкнуті покої.
Він узяв її з собою,
Та й поїхав з нею,
З Наталею... Чи чуєш ти?
І остриг, проклятий,
Дитя своє. Полетіла
Я його шукати
В Волощину. Та й шукаю,

Совою літаю
Над байраками, та діток,
Діточок шукаю,
Наталоньку! Ні, ні, ні!
Я шукаю пана!...
Розірву!.. Возьміть до себе
І мене, цигани!
Я медведя водити-му,
А як найду ката,
То й спущу його на його!
От тобі, проклятий!
Ні, не спущу, сама його
Загризу! Чи чуеш?
Одружимось, мое серце!
Я й досі діваю;
А сина вже оженила,
А дочка й так буде:
Лазити-ме по-під тиньню,
Поки найдуть люде
Неживою. Чи ти бачив?
Там такий хорошиий
Мій син Іван!... Ух, холодно!
Позич мені грошей!
Намиста доброго куплю,
Та й тебе повішу,
А сама піду до-дому...
Дивись: миша, миша...
Несе у Київ мишенят!
Не донесеш, утопиш десь,
Або пан одніме!
Чи я найду моїх діток,
Чи так і загину?

Та й замовкла, мов заснула.

Цигани вставали,
Розбирали шатро своє,
В дорогу рушали —
Та й рушили. Пішли степом.
І вона, небога
Безталанна, встала мовчки,
І ніби-то Богу
Нишком собі помолилась,

Та й пошкандибала
За циганами, і тихо,
Тихенько співала:
»Кажуть люде, що суд буде,
А суду не буде,
Бо вже мене осудили
На сім світі люде.«

IV.

Із-за Дністра пішли цигани
І на Волинь, і на Україну;
За селом село минали,
В городи ходили,
І марою за собою
Приблуду водили.
І співала й танцювала,
Не пила й не їла,
Неначе смерть з циганами
По селах ходила.
Потім разом схаменулась,
Стала їсти й пити,
І ховатись за шатрами,
І Богу молитись.
Щось таке їй поробила
Стара Маріула:
Якимсь зільлям напувала,
То воно й минуло.

Потім її стала вчити
І лікарувати:
Які трави, що од чого,
І де їх шукати;
Як сушити, як варити, —
Всьому, всьому вчила
Маріула. А та вчилась
Та Богу молилась.
Минуло літо. Уже й друге
І третє настало.
Уже прийшла в Україну,
Жаль їй чогось стало.
Поклонилась Маріулі

За науку в ноги,
Попрощалась з циганами,
Помолилась Богу,
Та й пішла собі, небога,
На свою Україну,
Рада, рада та весела,
Мов мала дитина.
Які села проходила, —
Болящих питала,
І травами напувала,
І всім помагала.
В осени прийшла до-дому,
Пустку затопила,
Вимазала, упоралась
І легко спочила,
Мов у раї. Все забула:
Злеє і незлеє;
Всіх простила, всіх любила,
І мов над землею
Сьвятим ангелом вітала:
Так їй легко стало!
Мов в палатах, в своїй хаті
Жити вона стала.
І сусіди не цурались,
Все село любило,
Бо вона все по болящих
День і ніч ходила.
І всім людям помагала,
І плати не брала,
А як брала, то калікам
Зараз оддавала;
Або свічечку в неділю
Спасові поставить
За всіх грішних, а у себе
Йї шага не оставить.
»На-що мені (було каже),
Чи то в мене діти?«
Та й заплаче. Оттак вона
Сама собі в сьвіті
Вік недовгий доживала.

Дівчата бувало
І днювали, й почували,
Й хату прибирали,
І мазали, і квітчали,
І їсти варили.
І ворожить не просили —
Так собі любили!...
В хатиночці чисто, тихо,
Ясно, мов у раї,
І, знай, двері поскрипують:
Ніхто не минає.
Той добрий-день, прийде, скаже,
Той зілья попросить;
Той калачик, паляничку,
Всього понаносять:
Аби було з ким пожити,
Добром поділитись.
Оттак вона жила дома
І вкрита і сита.
І любили, й поважали,
І всього давали,
А все таки покриткою
І відьмою звали...

V.

З подагрою і подушками,
З трийома, чи й більше, лікарями,
Із-за німецької землі
Весною пана привезли,
Самого тільки... Де-ж ті діти?
Дочку на хорта проміняв,
А сина в карти проіграв.
(І так трапляється на світі!
А що-ж ми маємо робить!)
Отто-ж взяли його лічили.
Лічили, аж у трийох лічили,
Уже чого з ним не робили?!
Та ба, не буде вже грішити,
А ще б хотіло ся... Простила!
Святого зілья наварила,

І, милосердая, з села
Лічити ворога пішла
В палати сумнії. Просила,
Щоб пана зільлям напоїть:
Божила ся, що буде жить!
Та лікарі не допустили,
Прогвали, трохи ще й не били,
Взяла горщечок, та й пішла;
Ідучи діточок згадала,
Заплакала, і жаль їй стало,
Що панові не допомгла!

Весна зиму проганяє,
І зелений по землі
Весна килим розстилає;
Із іррю журавлі
Летять високо ключами,
А степами та шляхами
Чумаки на Дін пішли.

І на землі і на небі
Рай. І я не знаю,
Якого ще люде раю
У Бога благають!

А тим-часом непростений
Грішний умирає.
Уже його лукавого
Сакраментували,
Клали долі на соломі,
І стелю знімали, —
Не вмирає... І лікарі
Нічого не вдіють!...

Якось трохи полегшало:
»Покличте Лукію!«
Шепнув, та аж затрусив ся.
Привели в палати
Мою відьму. І лікарі
Вже стали благати,
Щоб допомгла... Прийшла вона
І у ногах стала,
І нищечком за грішного
»Отче-наш« шептала.

Пан неначе прокинув ся,
Глянув кругом себе,
І на неї!... та й закричав:
»Не треба, не треба!
Иди собі!... Або стривай...
Чи ти не забула?
Прости мене! прости мене!...«
І сльози блиснули
В-перше з-роду. — »Я прощаю...
Я давно простила...«
І свічечку дала в руки
І перехрестила.
Заснув ворог перед нею,
Як тая дитина,
А її за свою душу
Молитись покинув.

Сорокоусти наймала,
У Київ ходила
Та за пана, за ворога,
Господа молила.

VI.

І в осені вернула ся
В село зимувати.
Ніби матір привітати
Ласкаві дівчата.
І знов стали на досвітки
До неї ходити;
І знов стали, як матері,
Лукії годити.
А вона їх научала,
Як на світі жити;
Росказує, як і вона
Колись дівувала,
І як пана полюбила,
Покриткою стала,
І як стригою ходила,
Близнят породила,
Як блукала з циганами,
І як її вчила

Лікарувать Маріула,
І все, що робилось, —
Усе було розкажує,
Аж плачуть дівчата
Та хрестять ся: жахають ся,
Ніби пан у хаті...
А вона їм розкажує,
Просить, закликає:
Щоб з панами не кохались,
Бо Бог покарає,
Що »підете ви по світу
Так, як я ходила,
Батька, матір погубите,
Як я погубила;
Дітей своїх, на сьміх людям,
Пустите по світу
Так, як я... як я... пустила...
Діти мої! діти!»

Оттак вона научала.
Дівчата хрестились
Та плакали, а у ночі
Пани все їм снились:
Із рогами, із хвостами,
Обрізують коси,
Та кусають, та сьміють ся,
І простоволосих
На собак то що міняють,
У дьогті купають,
І виводять на улицю
І людей скликають
Дивити ся... Оттаке-то
Дівчаточкам снілось;
А все таки на досьвітки
До неї ходили.

Прийшла весна зелена:
Стара моя встала,
Пішла в поле шукать зілья
Та там і осталась.
І обідать і вечерять
Варили дівчата,

Та не знали, де діла ся
Їх нерідна мати.
Пастухи в селї сказали,
Що коло могили
У калюжі стару відьму
Чорти утопили.
Найшли її, громадою
Без попа схобали,
На могилї й осиковий
Кілок забивали.
А дівчата уквітчали
Могилу квітками,
І осику поливали
Дрібними сльозами.
І виросла на могилї
Осика заклята.
Оттак відьма похована:
Хрестїтесь, дівчата!
Хрестїте ся і не кваптесь
На панів лукавих,
Бо згинете осьміяні,
Наробите слави.

1847. 7.-III.

Седнев (в Чернігівщині).

339972

Ілюстрована Ше

II
И 127.729

1. Причинна. 3 2 малюнками і портретом.
2. Катерина. 3 3 малюнками і портретом.
3. Тополяч. 3 1 малюнком і портретом.
4. Гайдамаки. 3 15 малюнками і портретом.
5. Черниця Маряна. 3 1 малюнком і портретом.
6. Утоплена. 3 1 малюнком і портретом.
7. Гамалія. 3 1 малюнком і портретом.
8. Сова. 3 1 малюнком і портретом.
9. Єретик або Іван Гус. 3 1 малюнком і портр.
10. Певольник. 3 2 малюнками і портретом.
11. Наймичка. 3 2 малюнками і портретом.
12. Відьма. 3 1 малюнком і портретом.
13. Княжна. 3 1 малюнком і портретом.
14. *1 малюнок і портр.*
15. Варнак. 3 1 малюнком і портретом.
16. Титарівна. 3 1 малюнком і портретом.
17. Марипа. 3 1 малюнком і портретом.
18. Сотник. 3 1 малюнком і портретом.
19. Петрусь. 5 1 малюнком і портретом.
20. Тарасова ніч. — Іван Підкова. — Перебендя. 3 2 малюнк. і портрет.
21. Русалка. — Як би тобі доведося 3 2 малюнками і портретом.
22. Назар Стодоля. 3 2 малюнками і портретом.
23. Збірник дрібних віршів. 3 7 малюнками і портр.
24. Збірник дрібних віршів про Україну та козацтво. 3 4 малюнками і портретом.
- За всі разом..... \$1.50.

Кождий свідомий Українець повинен знати
ІСТОРІЮ СВОГО КРАЮ.

Видавництво «Канад. Фармера» в порозумінню з Руською Книгарнею у Вінніпегу передрукувало старокрасне видане
Проф. М. Грушевського

ІЛЮСТРОВАНУ ІСТОРІЮ УКРАЇНИ

в комплекті. Історія є популярна і зрозуміла для кожного. В старім краю випродано два видання, тепер вже час зоби на 4-ох літах появив ся третій наклад. Є се величезна книга, має 516 сторін, 416 образків. — Ціна \$3.00.

Замовлення висилайте на адресу:

Ruska Knyharnia

848-850 Main St.

Winnipeg, Man.

REPERAT PRASOWY.

Ілюстрована Шевченківська Бібліотека

№ 12.

ВІДЬМА.

3 1 малюнком і портретом.

165021

Накладом „Канадійского Фармера“

852 MAIN STREET,

WINNIPEG, CANADA